

Vissza a legElőre

szerző: Koloszar Ella

konzulens: Szabó Levente DLA, Középülettervezési Tanszék, egyetemi tanár

A Föld minden táján természetes, illetve mesterséges ökoszisztémák csoportjaként tudjuk a minket körülvevő világot értelmezni. Egy ökoszisztémának vannak élő és élettelen résztvevői is, melyek szoros együttműködésben élnek egymással. Ezeknek a rendszereknek fontos tulajdonsága, hogy a különböző kölcsönhatáson alapuló belső folyamatok önszabályozó élőközösségekké alakítják őket. A legtöbb helyen, ahol az emberi és vad élővilág egymással találkozik nem természetes, hanem mesterséges ökoszisztémákról beszélhetünk. Ezek közé tartoznak például a legelők, és a különféle gabonatermesztő mezők is.

A Hármashatár-hegy területén kisebb természetes, és mesterséges ökoszisztémák váltják egymást. A XX. század végéig a Hármashatár-hegy élővilágát erősen a legelő birkanyájak jelenléte határozta meg. Életvitelükkel, egy olyan finomhangolású ökoszisztémát hoztak létre, ahol magukon kívül, ürgék, rovarok, madarak és számos más élőlény is harmonikus életkörülményeket talált a maga számára. A birkanyáj jelenléte az emberek számára is kedvezőnek bizonyult, hiszen az általuk nyírt mező a vitorlázó repülők számára is ideális felszállópályát biztosított.

Az 1990-as évek után a repülőtérrel a repülőforgalom szünetelésével lassan alábbhagyott a legeltetés is, míg a birkák teljesen el nem tűntek. Ennek következtében a mezőn növő fű túl magas lett ahhoz, hogy az ürgék idejében észrevegyék az őket fenyegető veszélyeket, így populációjuk jelentős mértékben megcsappant. Az első számú veszélyt a nyáj eltűnésével egyre gyakrabban a helyszínen sétálni érkező helyi kutyák jelentették, akik előszeretettel vadásznak az üregükből előmerészkedő ürgékre, heves ásásukkal a mező felszínét is egyenletlenné téve. E változáson keresztül láthatjuk, hogy egy ökoszisztéma felborulása minden résztvevője életét érinti, és erősen befolyásolja, legtöbbször negatív irányba.

Jelen állapotában a Hármashatár-hegy egy idilli hétvégi kirándulóhelynek tűnik, és pillanatnyilag még az is. Azonban, ha nem állítjuk helyre a felborult ökoszisztémát, akkor nemsokára a laikusok számára is érzékelhetővé válik a rendszer felborulásának következménye. Az élővilág biodiverzitásának megőrzése kritikus pont, minden élőlény életben maradásához. Akár egyetlen faj eltűnése is olyan láncreakciót válthat ki magából, aminek eredménye képen túlszaporodhat vagy kihalhat egy másik faj.

A probléma megoldásához az alapvető javaslatom a régen virágzó ökoszisztéma rekonstrukciója, visszaállítása első lépésként egy birkanyáj visszatelepítésével. Ennek a tájleptékű beavatkozásnak számos pozitív hatása lenne a környékre. Az ürgék populációja gyarapodna, ami több fajra is jelentős hatással lenne, hiszen többek között a molnargörénynek és több ritka ragadozómadárfajnak is az egyik legfontosabb táplálékállataként ismerjük az ürgét. Egy másik pozitív hatás a környéken növekvő növényzet ápolása lenne, hiszen rendszeres legeltetéssel kisebb eséllyel uralkodnak el a többi növényen az agresszíven terjeszkedő fajták.

Fontos szempont projekt munkám során az is, hogy a területen helyet talált szabadidős tevékenységi formák a lehető legkisebb mértékben sérüljenek. A helyszínt benépesítő élőlények, és funkcióik szerint különböző rétegeket különítek el, és ezek együttélését, összeolvadását, vagy éppen elkülönülését szeretném alaposabban megvizsgálni.

Konkrét tájépítészeti beavatkozásra csak a birkanyáj elhelyezéséhez lenne szükség. A területen található leggyakrabban használt túraútvonalak mentén 3 nagyobb területet különítenék el, könnyen lehelyezhető villanypásztor karámelemek segítségével. Ezekre belülről telepíteném be a kb. 250 egyedű számláló nyáját. Javaslatomban a rotációs legeltetés módszerét részesíteném előnyben, melynek a lényege, hogy a teljes legelő területét kisebb egységekre osztják, és egy időben minden állat egy területen legel, majd bizonyos időnként a nyáját tovább terelik a következő kisebb területre. A helyi közösség számára egy hatalmas előnyt jelentene, hogy egy adott időszakban a területnek csak egy bizonyos részét foglalják el a birkák, így a többi területen továbbra is zavartalanul tölthetnék szabadidejüket a turisták. Ez a legeltetési módszer azért is kedvező, mert megakadályozza egy-egy terület túllegeltetését, és lehetővé teszi, hogy az egyes részek az idő alatt, míg a nyáj a másik két terület valamelyikén legel, regenerálódjanak. A repülőgépfelszálló mező fűvének nyírását a reptérrel, és a pilótákkal előre egyeztetett időszakokban végeznék a nyáj, így a repülőterek számára is ideális viszonyokat alakulnának ki, anélkül, hogy tevékenységükben zavarva lennének.

Építészeti szempontból arra törekednék, hogy minél kevésbé nyúljon bele a környezetbe. A helyszínen elhelyeznék egy új feldolgozó épületet a birkák legelőjének felső részében. Ebben az egységben történe a birkák gyapjájának nyírása, az állatok fejése, és a tej feldolgozása.

A város szélén álló fő hangárépület a múlt mementójaként és a helyreállított biodiverzitást kifejező közösségi térként újjászülető objektumként lehetőséget biztosítana a betérő embereknek arra, hogy felfedezzék a helyi élővilágot, és élet különböző részvevőit, rétegeit.

Építészeti szempontból a hangár épületét a legtöbb helyen megőrizném jelenlegi állapotában, csak az életveszélyes helyeken végeznék el szükséges javításokat. A romos hangár, mint egy burkú völgység körül a belső közösségi teret. Ezt a burkot, annak érdekében, hogy a szemlélő helyzetétől, és kíváncsiságától függetlenül más és más elemeket szemlélhesse meg a hangár környezetének helyenként áttörném. Ezek az áttörések mindig csak egy-egy részletet láttatnának, ezzel felhívva a figyelmet az élőközösség elkülönülő, és mégis szorosan összekapcsolódó rétegeire. A hangár oldalában lévő jelenleg befalazott nyílásokat is kibontanám ennek érdekében. Az épület közepén beszakadt tetőjét is fedetlenül hagynám, ezzel elősegítve, hogy a légi forgalmat is észlelhessék a szemlélődők. A hangár talaját kavicsos réteggel láttnám el, amibe helyenként növényeket ültetnék, így beengedve a természetet a falakon belülről. Az épület hátuljában kapna helyet egy kisebb kiszolgálóegység, ahol az emberek kipróbálhatnák a birkák tejéből készült ételeket-italokat, és élvezhetnék a helyi közösség társaságát. A hangár burkán belül 3 nagyobb leülőfelületet helyeznék el, ahol mind a fogyasztásra, mind a környezet feltárására és falnyílásokon keresztüli felfedezésére lehetőség nyílna. Az építészeti beavatkozások során vezérelve tekintenek a helyi anyagok felhasználására, így alapanyagok forrásaként a közelben lévő fák, illetve kőzetek kitermelését tekinteném elsődleges megoldásnak, míg hőszigetelő anyagként a helyszínen telepített birkanyáj lenyírt gyapjáját használnám. Ilyen gyapjából készülő hőszigetelést leginkább Amerikában és Angliában alkalmaznak egyre több helyen, de még mindig kevésbé elterjedt módszernek tekinthető.

Revitalizációs javaslatom eredményeként arra számítok, hogy a Hármashatár-hegyi repülőteret élővilága olyan virágzó lesz, mint régen, és ezzel párhuzamosan továbbra is helyet találnak itt az olyan szabadidős tevékenységek, mint a kutya sétáltatás, kocogás, kerékpározás, vagy éppen sárkányeregetés. Az itt élő, vagy ide látogató emberek számára bepillantást engedek a birkanyászás előnyeire, mind gasztronómiai, mind építőipari, mind pedig ökológiai szempontból.

irodalomjegyzék:

Elekes Attila – A hármashatárhegyi vitorlázó repülőtér

Agronaplo: Juhtartás alapjai,

<https://www.agronaplo.hu/szakfolyoirat/2001/8/allattenyesztes/juhtartas-alapjai> (utolsó elérés: 2022.09.29.)

Magyar Permakultúra Egyesület: Permakultúrás állattartás, <https://permakultura.hu/permakulturas-allattartas-191204/> (utolsó elérés: 2022.09.29.)

Business Wales. Welsh Government: Lamb production and Wales: A holistic enviromental footprint, <https://businesswales.gov.wales/farmingconnect/news-and-events/technical-articles/lamb-production-and-wales-holistic-environmental-footprint> (utolsó elérés: 2022.09.29.)

SpringerLink: Sustainability of Sheep and Goat Production Systems,

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-16357-4_6 (utolsó elérés: 2022.09.29.)

Drone footage captures sheep herding patterns from above:

<https://www.youtube.com/watch?v=WA5fqO6LUUQ>